Tukholma - 14.3.1947

Hyvä toveri! Sydämellinen kiitos kirjeestänne – tai ehkä tässä maassa puolueväen keskuudessa käytännössä olevan yleisen tavan mukaan saan sanoa kirjeestäsi. Se oli minulle mieluinen yllätys. Vain hienokseltaan uskalsin toivoa, että ehkä pahimpien kiireittesi ohimentyä joskus parin kolmen kuukauden kuluttua ehtisit vastata. Siksi nopea vastauksesi teki minut kaksinkerroin iloiseksi.

Mutta palaan ajassa vähän taaksepäin. Ensin Tyynestä. Hän oli bolsevistisessa hierarkiassa verraten korkealla. Oli harvinaisen tarmokas ja älykäs ihminen. Johti Suomen Kommunistisen puolueen toimintaa Leningradin alueella. Hänen hallintansa alaisena oli laaja rajatoimisto Lempaalassa olevine maatiloineen, Oli Kirovin ja myöskin alkuaikoina Sdanovin henkiystävä. Kaikki Moskovasta ja Karjalasta tulevat puoluepamput (Kuusiset, Mannerit, Sirolat, Gyllingit, Roviot jne.) asuivat hänen luonaan ja olivat ylimpiä ystäviään. Jo noin parikymmentä vuotta sitten hän solmi avioliiton Karjalan kannakselta kotoisin olevan Antti Pylsy nimisen miehen kanssa. Oli harvinaisen rauhallinen, tarmokas ja älykäs. Olimme kymmenet kerrat heidän luonaan ja totesin, että he elivät onnellista ja harmoonista perhe-elämää, tosin ilman lapsia. Useasti keskusteltiin isä-Oskaristakin, mutta koskaan en kuullut Tyynen sen paremmin kuin Antinkaan sanovan mitään pahansuopaa sanaa. Päinvastoin Tyyne puhui aina suurella kunnioituksella ja näytti jo kauan sitten käsittäneen, että oli jumalan onni, että isä ei jäänyt siihen maahan, sillä siitä ei tullut sitä mitä hän Tyyne oli nuorena tyttönä uskonut ja haaveillut. [...]

Tuli sitten tuo suomalaisten vainovuosi 1937. Sain eräänä päivänä Tyyneltä kirjeen, missä hän hätääntyneenä kirjoitti, että puolueen kontrollikomitea oli ottanut häneltä jäsenkirjan pois. Hän oli Venäjän komm. puolueen jäsen. Jäsenkirjan pidättäminen oli ensimmäinen asete ”puhdistuksessa”. Sitä seurasi puolueesta erottaminen ja sitten tavallisesti vangitseminen. Hän pyysi Kuusiselta ja minulta, joka olin SKP:n pääsihteeri ja myöskin Kominterin presidiumin jäsen, puoltolausetta ja takausta. Esitin asian Kuusiselle. Tapansa mukaan hän koetti kiemurrella ja lykätä asiaa. Pari päivää myöhemmin Tyyne tuli itse Moskovaan. Asuin yhdessä Kuusisen kanssa ja hän tuli suoraan luokseni. Nyt Kuusisenkin täytyi puuttua asiaan. Otimme selvää VKP:stä (komm.puolue) ja NKVD:stä (ent. tseka), mistä Tyyneä syytetään. Sanottiin, ettei mitään raskauttavaa, mutta että hän on antanut puoltolauseita henkilöistä, jotka ovat paljastuneen Suomen ohranan kätyreiksi. Mitään muuta ei sanottu. Me annoimme – Kuusinen hyvin vastahakoisesti – puoltolauseen, mutta jäsenkirjaa ei palautettu. Virallisesti puolueesta erottamisesta ei kuitenkaan myös toimitettu ja meistä tuntui

silloin, ettei häneen nähden ryhdyttäisi sen enempiin toimenpiteisiin. Toisin kuitenkin kävi. Vuosien 1937–38 vaiheessa hänet yht'äkkiä vangittiin. Samoin hänen miehensä [?] oli otettu myöskin jäsenkirja jo 1937 keväällä. Hänestäkin minä puoluesihteerin ominaisuudessa annoin puoltolauseen. Häntä syytettiin muodollisesti siitä, että 1920 oli osallistunut erääseen kokoukseen, jossa oli hyväksytty elok.31 pnä 1920 Kuusisen klubilla tehdyt murhat. Hän ei koskaan ollut kuulunut Paasin tai [?] n.s. murhaoppositioon. Tällaiset syyt olivat keksittyjä, muodollisia. Todellinen syy oli, että kaikkia suomalaisia epäiltiin. Jo silloin alettiin valmistautua sotaan, ehkäpä hyökkäys Suomeakin vastaan kummitteli jo silloin Stalinin aatoksissa ja siksi suomalaiset, joiden epäiltiin asettuvan vastustamaan tällaista omaan kansaan kohdistuvaa rikosta, oli ajoissa likvideerattava. Mitenkään muuten minä en voi käsittää sitä monien tuhansien parhaimpien suomalaisten kommunistien vangitsemista ja karkoittamista. Yleissyytös kaikille suomalaisille oli ”suomalainen nationalismi”.

Nestorin historia oli vähän toisenlainen. Hän valmistautui opettajaksi. Toimi melkein koko ajan opettajan – pääasiassa Lännen Vähemmistökansallisuuksien yliopistossa. Oli erittäin hyvä ja pidetty opettaja. Sivutoimenaan käänsi kirjoja ja toimi tulkkina. liittyi Venäjän komm.puolueeseen jo 20-luvun alussa. Hän oli hyvin itsenäinen ja pelkäämätön mies. Esitti puolueosastossa aina silloin tällöin eriävän kantansa. Niin kuin tiedät, ei bolsevikkipuolueessa sellaista siedetä. Häntä ei kuitenkaan erotettu puolueesta, sillä hän oli verraten huomattava henkilö. Siinä 1930-31 paikkeilla hän kuitenkin sai tarpeekseen koko bolsevikkipuolueesta ja vei jäsenkirjansa puoluesihteerille ilmoittaen samalla, ettei katso voivansa kuulua puolueeseen, missä puolueen jäsenillä ei ole minkäänlaista sananvaltaa. Sitä pidettiin äärimmäisen rohkeana tekona ja jo silloin pelättiin, kuinka käy, vaikka ei 30-luvun alussa vangitsemiset olleetkaan aivan yleisiä. Nestoria sai kuitenkin tehdä työtään rauhassa ja hän omistautui opettajantehtäväänsä kokonaan. Samana vainon vuonna 1937 syksyllä hänetkin pidätettiin. Eräs tuttavani, rv. Syvänen, kertoi Nestorin sanoneen kun CPUn miehet tulivat häntä hakemaan muka vain pieneen kuulusteluun ”panen kaiken varalta nuo paksupohjaiset kengät jalkaani, sillä minusta tuntuu, että kuulustelu kestää vahvempienkin pohjien elinajan”. Niin lähti ja sille tielle jäi.

Juuri samoihin aikoihin kun Tyyne ja Nestori vangittiin, pääsin matkustamaan tänne Ruotsiin, enkä niin ollen ole kuullut, mihin he ovat joutuneet ja mikä on ollut heidän kohtalonsa. Olen tavannut 3 henkilöä, jotka ovat tulleet Venäjältä, yksi 1941, toiset 1943 ja keskustellut heidän kanssaan m.m Tyynen ja Nestorin kohtalosta. Kukaan ei ole voinut sanoa enempää kuin tuo edellä mainittu Kerttu Nuorteva, joka itse oli ollut monilla leireillä. Käsitykseni

mukaan Nestori samaten kuin hänen vaimonsakin karkoitettiin johonkin työleirille Turkestaniin tai Siperiaan. Tyyne luultavasti tuomittiin jonkun vuoden rangaistukseen. Molemmat olivat fyysisesti hyvässä kunnossa ja luonteeltaan sellaisia ihmisiä, jotka osaavat mukautua vaikeisiinkin oloihin. Pidän siis täysin mahdollisena, että he ovat elossa ja että vielä kuulemme heistä.

Pari päivää sitten saimme kuulla eräästä vaimoni sukulaisesta, jota oli pidetty jo kauan kuolleena, ammuttuna. Muistanet ent. kansanedustaja Aino Forstenin ja hänen miehensä Venkku Forstenin. Aino on vaimoni täti, eli hänen isänsä, Porissa ilmestyneen Sosialidemokraatin toimittaja Jussi Rainion (joka ammuttiin 1918) sisko. Molemmat niin Aino kuin Venkkukin olivat NeuvostoKarjalassa korkeassa virassa. Venkku kansankomissaari, Aino koulun rehtorina. Molemmat vangittiin 1937. Ja tuomittiin ”kansanvihollisina”. Sen jälkeen ei ole kuultu. Nyt Venkku on saanut joltakin teitä kirjeen tulemaan Suomeen. Sanoo olevansa työleirillä Kemissä NeuvostoKarjalassa. Pyytää ruokaa, vaatteita ja rahaa. – Eräitä muitakin on ilmaantunut. Niin että toivottavasti jonakin päivänä saamme sanoman, että Tyyne ja Nestori ovat hengissä.

Pyydän anteeksi, että kirjeeni venyy näin pitkäksi. Tarkoitukseni oli kertoa viimeisiä kuulumisia Suomesta, mutta pelkään, ettet jaksa kahlata lävitse näin pitkiä historioita. Siksi mainitsen eräistä asioista vain lyhyesti. Viimeisin julkisuudessakin näkyvä kamppailu on käyty ”Jo riittää – ” – julisteen ympärillä. Kerron siitä mukana seuraavassa pakinassa, jota voitte käyttää lehdessä jos soveliaaksi katsotte. Se kamppailu vahvisti suuresti sosialidemokratian asemaa ja vastaavassa määrässä heikensi kommunistien – eli quislingien. Toinen suuri kamppailu käynnissä SAK:n ympärillä. Tähän astisten tarkkojen laskelmien mukaan menevät kesäkuussa pidettävän kongressin edustajain vaalissa äänet melkein tasan. Sosialidemokraateilla on 1 äänen enemmistö. Voi kuitenkin tapahtua yllätyksiä puoleen ja toiseen. Sosdemien asema on yleensä vahvistunut, mutta kommunistien enemmistö sellaisissa suurissa liitoissa kuin rakennus-, puu-, kuljetus-, metsä y.m. Metalliliittokin on epävarma. Sosialidemokraatit voivat saada varman enemmistön vain yhdellä ehdolla, nimit. että Virkamiesten liitto saataisiin heti liitettyä SAK:hon. Siitä neuvotellaan. On toiveita. Se antaisi 30 edustajan enemmistön. Jos kommunistit onnistuvat valtaamaan SAK:n tulee maan hallitseminen vastaisuudessa hyvin vaikeaksi. Parlamentaarista tietä kommunismin eteneminen on jo pysäytetty ja on toiveita, että sitä voidaan vähin erin tunkea takaisin. Ehkäpä jonkun vuoden kuluttua sisäministerinkin tärkeä salkku saataisiin suomalasien miehen käsiin. Mutta jos he saavat määräysvallan ammatillisessa liikkeessä, järjestävät he loputtomasti lakkoja ja

alituisia rettelöitä työmarkkinoilla, niin että maan hallitseminen ilman kommunisteja tulee mahdottomaksi. Sinä vanhana AJ:n puheenjohtajana – yhtä hyvin kuin minä entisenä sihteerinä – tiedät, mikä mahti on ammattijärjestöllä varsinkin tällaisina kuohuntaikoina. Siksi taistelu SAK:sta on Suomen tulevaisuuden kannalta monin verroin tärkeämpi kuin esim. rauhansopimus, joka ei itse asiassa sanostavastikaan muuta voimassa olevaa välirauhantilaa.

Hallituksen remontti kaikesta päättäen tapahtuu heti rauhan ratifioimisen jälkeen. Mauno Pekkalasta haluavat kaikki päästä. Hänen omansakin ja ennen kaikkea Paasikivi. – Puuhataan kovasti valtakunnanoikeutta Leinoa vastaan sen johdosta, että vangitutti ja luovutti venäläisille 1945 parikymmentä Suomen kansalaista ja ent. valkoemigrantteja. Tuskin vielä uskalletaan. – Tanner on haastanut Ampujan Mikkoa ja Hiitosta (Vapaan Pohjolan pää) vastaan kunnianloukkausjutun. Ovat väittäneet, että Tanner on muka väärentänyt erään v. 1920 julkaistun Eetu Salinin kirjeen, missä Eetu Salin syyttä Valpasta. –

Ja lopuksi ennen kuin lopetan, mainitsen Suomen lehtien viimeisten numeroiden kertovan, että Oskari Tokoi tulee käymään Suomessa ensi toukokuussa eduskunnan 40 –vuotisjuhlassa. Itse eduskunnan puhemies on niin sanonut. Jospa niin onnellisesti kävisi, että todellakin voisit täällä käväistä tai tänne muuttaa, jota me kaikki hartaasti toivomme, niin minä hyvissä ajoissa tilaan audienssin. Tietenkin ohjaat matkasi kauniin Tukholman kautta.

Lukemattomat asiat jäävät taas kertomatta ja ennen kaikkea käsitykseni Suomen kohtalosta – tulevaisuudesta, mutta jos vain jaksat näitä epistoloita lukea, niin kerronpa seuraavassa siitäkin. Nyt vain vielä kerran kiitos osoittamastasi ystävällisyydestä ja kuulemiin.

P.S. [?] julistus julkaistiin SS:ssä 26.2. Teki erinomaisen säväyksen. Selostin sitä myöskin täällä Ruotsin sos.dem. lehdissä. Täällä me muuten hoidamme sellaiset aisat, joita ei voi Suomessa julkaista. Kommunistilehdet Suomessa pitäisivät pahaa melua julistuksesta. Varsinkin siitä, että SS uskalsi sen julkaista. Rohkea teko olikin. Kunhan Raivaajaa saataisiin enemmän Suomeen. Se on kysymys.